הלכה · משנה תורה · מפרשים · יצחק ירנן · ספר עבודה

יצחק ירנן על משנה תורה, הלכות עבודת יום הכפורים

רבי אליקים גאטינייו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יצחק ירנן על משנה תורה, הלכות עבודת יום הכפורים

רבי אליקים גאטינייו

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יצחק-ירנן-על-משנה-תורה-הלכות-עבודת-יום-הכפורים/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ג 4
פרק ב 6
הלכה ב 6
פרק ג 6
הלכה י 6

פרק א

הלכה ג

עיין מ"ש בחידושיי פ"ט דתרומות ה"א.

עבר יה"כ הראשון חוזר לעבודתו והשני וכו' ואם עבד עבודתו כשירה. וכתב מרן וז"ל ויש לתמוה על רבינו שפסק כר' יוסי ולא שבק מלמינקט לישנא דר' מאיר וכו' וי"ל דלישנא דכל מצות כהונה גדולה עליו כולל שני דברים אחד שהוא עובד בכהונה גדולה ב' שהוא אסור בדברים שכהן גדול אסור בהם ור"י לא פליג אלא וכו' אבל במאי דאסור בדברים שכהן גדול אסור בהם מודה דהא מדינא עובד בכהונה גדולה אם לא משום איבה וכו' עכ"ל.

וראיתי להרב אש דת סדר במדבר כתב שדברי מרן תמוהים דאי איתא דר' יוסי מודה לר' מאיר דכהן שעבר כל מצות כהונה גדולה עליו לדברים שכהן גדול אסור עליו אלא שהחילוק הוא דוקא שאינו רשאי לעבוד משום איבה א"כ כדפריך הש"ס אימא סיפא אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים הא לכל דבריהם זה וזה שוין אתאן לר"מ והוצרך לידחק וכו' הא כפי דבריו אמאי לא מוקי שמה שדקדק מתני' לומר כהן משמש היינו משום שהוא דוקא רשאי לשמש בעבודה ולא כהן גדול שעבר והיינו כר' יוסי דאתי כרבנן וכו' וכמ"ש הכ"מ וכו' עכ"ל.

ולענ"ד לא ראיתי מקום קושיא לדברי מרן דלעולם לא שייך לשון דאין בין זה לזה אלא כששניהם שוים וליכא הפרש ביניהם אלא ההוא דבר שפירש דאיכא ביניהם דומיא דכל הנך אין בין דתני מתני' שם במגילה משא"כ הך דאין בין כהן משמש לכהן שעבר דאיכא ביניהם דכהן משמש הוא עובד ככהן גדול גמור וכהן שעבר אינו יכול לעבוד משום איבה אלא דאם בדיעבד עבד עבודתו כשרה וא"כ רב המרחק ביניהם ואיך שייך לומר אין בין וכו' אלא וכו' ומשו"ה ס"ל לש"ס דהך מתני' ר"מ היא דוקא ולעולם כדכתב מרן ז"ל דלר' יוסי כל איסורי כהונה גדולה עליו וכן הסכים עמו הפר"ח שם ושרבינו נמשך אחר לשון התוספתא והכי איתא התם ר' יוסי אומר אע"פ שאמרו כל מצות כהונה גדולה עליו אינו כשר לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט עכ"ל. ובש"ס שם אמרו הלכה כר' יוסי. ואחר זמן רב נדפס ס' רוח אליהו עיי"ש סדר קרח מ"ש בזה.

וכתבו בתוס' וז"ל תימה הלכתא למשיחא וכו' וי"ל דאיכא נפק"מ בזמן הזה לפרנס הממונה על הצבור ועבר מחמת אונס שכשיעבור האונס חוזר לשררתו וגם נוהגים כבוד לשני וכו' עכ"ל. וכתב הרב חידושי הלכות [מהרש"א] וז"ל והיינו ממ"ש רב יהודה חוזר לעבודתו וכ"כ התוס' בפ' ד' מיתות וקצת קשה דלהך מילתא לא הוה איצטריך למיפסק

הלכתא כר' יוסי כיון דר"מ נמי קאמר הכי וכו' ויש ליישב עכ"ל. פי' דבריו דקשה לו במ"ש בתירוצם דחוץ דנפק"מ דגם נוהגים כבוד לשני משום דמעלין בקודש ולא מורידין ודוגמתו במעשה דר"ג וראב"ע דנפק"מ נמי לראשון דהיינו דפרנס הממונה על הציבור ועבר מחמת אונס שכשיעבור האונס חוזר לשררתו דנראה מתוך דבריהם דשני נפק"מ בין לראשון שחוזר לשררתו בין לשני דנוהגים כבוד לו יותר ממה שהיה מקודם דכל זה נלמד מר' יוסי ואהא גמגם וקשה לו קצת דלראשון א"צ ללמוד מר"י דגם מר"מ נלמד ולא היו צריכים לומר אלא דמר"י נלמוד לשני דוקא דנוהגים כבוד לו יותר ממה שהיה מקודם ולא ממש כראשון כסברת ר"מ דקאמר כל מצוות כהונה גדולה עליו ואהא כתב דיש ליישב כלומר דלא נחתו לומר דלראשון נמי נלמד מר"י אלא כדי לומר דבשני נותנים בו כבוד התחילו לפרש הענין וכתבו דנפק"מ לפרנס הממונה על הצבור ועבר וכו' שחוזר לשררותו דגם נוהגים כבוד בשני והוא לשון שלילה והלשון נרדף ור"ל דבראשון שהוא פשוט דלכו"ע חוזר לשררתו גם נוהגים כבוד בשני שהוא המחודש לר' יוסי משא"כ לר"מ שהוא שוה לראשון ואף שהלשון הוא קצת מגומגם יגיד עליו רעו דבריהם פ' ד' מיתות דף נ"א ופ' בית שמאי דף מ"ה שכתבו וז"ל ובפ"ק דיומא דפסקו כר' יוסי דראשון חוזר לעבודתו נפק"מ לנשיא או פרנס שנתמנה על הצבור ועבר מחמת האונס עכ"ל, ונראה ברור דר"ל דאיכא דוגמתו בזמן הזה דבמקום כהן גדול דבזמן המקדש איכא עכשיו נשיא או פרנס והלימוד מר"י הניחוהו בעל פה ולא הוצרכו לפרשו כי מובן הוא ממנו והיינו הך דהכא אלא דביומא ביארו יותר דידוע הוא דאין לשונם כלשון התוס' ממש דהתוס' דביומא הם מהר"מ מרוטנבורק. ושוב ראיתי להרב אש דת סדר במדבר שהעתיק דברי הרב חידושי הלכות אלו ותירץ בכוונת התוס' כדכתיבנא והוא לשון סתום הרבה ומתוך דברינו יתבארו דבריו היטב ושפיר מוכח כן מדברי הריטב"א וכן הרב זרע אברהם חלק חו"מ סי' כ"א כתב בתירוץ ב' וז"ל עוד וכו' דמאי דהוצרכו למילף הא דפרנס מר"י ולא מר"מ לפי שמר"מ דאמר כל מצות כהונה עליו שפירושו שמשמש בשמונה בגדים ככהן גדול א"כ גם בפרנס שניהם ישרתו בקדש דבשלמא גבי כהן גדול קרא לראשון משמש ולשני כהן שעבר כי אנו אין לנו אלא כהן גדול אחד כנודע אבל גבי פרנס וכיוצא אתה יכול לקיים שניהם ברם מר' יוסי שאמר שני ידחה ילפינן דראשון חוזר לעבודתו ושני ידחה ממקומו עכ"ל, והיינו הך מאי דכתיבנא בכוונתם והיא אמת ויציב דנמצא דתירוץ זה הוא לשני ולא לראשון אמנם מה שתירץ בראשונה דמה שלמדו התוס' בפרנס הוא ממ"ש ומודה ר' יוסי שאם מת ראשון שחוזר לעבודתו יעו"ש דבריו תמוהים הן מהדוחק עצמו הן דתלמודא בתחילה אמר הלכה כר"י ואח"כ ומודה ר"י שאם מת ראשון שני

חוזר לעבודתו ועלה דהלכה כר"י כתבו התוס' הא דפרנס ודו"ק.

וכן דבריו תמוהים במה שהקשה הקושיא על דברי התוס' בלשון זה ובדברי התוס' אלה יש לכת הקודמים מקום עיון דהא להא מילתא דפרנס וכיוצא מר"מ נמי ילפינן לה כי פליגי בשני וכו' וא"כ הדרא קושיא לדוכתא הלכתא למשיחא עכ"ל, נראה מתוך קושייתו שהבין בדברי התוס' שכוונתם לתרץ דנפק"מ לפרנס הראשון שיחזור לשררותו ולא לשני כלל ואהא קשה לו שפיר דא"כ זה נלמד מר"מ ג"כ ואמאי אמרו הלכה כר"י אלא ודאי שהוא הלכתא למשיחא וא"כ הדרא קושיא לדוכתא הלכתא למשיחא, ואחרי נשיקת ידיו ורגליו ליתא דלעולם דכתבו התוס' נפקותא גם בשני לפי הפשט אלא דקשה להו לכת הקודמים דניחא הנפקותא דכתבו בשני אבל בראשון לא היו צריכין להזכיר נפק"מ כי לראשון שחוזר לשררותו הוא לכו"ע וכמ"ש החידושי הלכות.

ושוב ראיתי גם להמגן אברהם או"ח סי' קנ"ג ס"ק מ"ט כתב כדברי הרב זרע אברהם וז"ל וה"ה לפרנס שעבר מחמת אונס ומינו אחר תחתיו דכשיעבור האונס הראשון חוזר לשררותו כ"כ התוס' ביומא ודבריהם צ"ע דמ"מ אמאי אצטריך הש"ס למיפסק כר"י הא ר"מ נמי מודה בזה דראשון חוזר לעבודתו ואפשר שבא לומר שלא יהא לשני שום כבוד מפרנסות משום איבה דראשון וצ"ע, אח"כ מצאתי שהקשה הרש"א קושיא זאת עכ"ל. והנה הקשה אותה הקושיא כמו שהקשה הרב זרע אברהם הן בתירוצו שלט להבין כן ודברי התוס' עומדות כנגדו ככותל שכתבו וגם וכו' באופן שדבריו תמוהים טובא.

פרק ב

הלכה ב

עיין מ"ש בסיפרי תועפות ראם דף ע"ד.

פרק ג

הלכה י

ולמה לא יקרא בספר אחר לפי שאין אחד קורא בשני ספרים משום פגם ראשון. הכי איתא ביומא דף ע' ע"א ונייתי אחרינא ונקרי רב הונא וכו' אמר משום פגמו של ראשון וריש לקיש אמר משום ברכה שאינה צריכה ומי חיישינן לפגמא והאמר וכו' ואחד של ר"ח, תלתא גברי בתלתא ספרי ליכא פגמא חד גברא בתרי ספרי איכא פגמא עכ"ל.

והנה רבינו לא כתב אלא טעמא דפגמו של ראשון ולא טעמו דר"ל משום ברכה שא"צ ויש להבין מי הביאו לזה דאימא דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכולהו טעמי

תריצי נינהו ומהיכא בא לו לומר דמ"ד משום פגמו חולק וסובר דאין כאן איסור ברכה שא"צ וכן מ"ד משום ברכה שא"צ לא ס"ל טעמא דפגמו של ראשון, וכן הרא"ש ביומא הביא השני תירוצים כנראה דס"ל דלא פליגי. ונראה דאף דרבינו לא הביא אלא התירוץ דפגמו של ראשון מ"מ אינו חולק אמאן דאמר משום ברכה שא"צ דזה ודאי פשוט ומוסכם דכל דאפשר למעט בברכות איכא איסורא דברכה שא"צ אלא דאתא לטפויי טעמא אחרינא משום פגמו של ראשון ונפק"מ לטעם זה לבעלמא לדידן דלא יקרא איש אחד בשתי תורות משום פגמו של ראשון ופסקו רבינו פי"ב מהל' תפילה הכ"ג יעו"ש ומה שלא הביא טעמא דר"ל משום ברכה שא"צ סמך על מ"ש פ"א מהל' ברכות הט"ו דכתב כל המברך ברכה שא"צ הרי זה נושא שם שמים לשוא ואף דהתם קאי במי שיצא ידי חובתו דהוי ממש ברכה שא"צ משא"כ הכא שמביא עצמו לידי ברכה מ"מ הן אמת דכן נראה מנדון הש"ס אשר ממנה העתיק רבינו דין זה מ"מ כיון דר"ל הוא מאריה דשמעתתא דהתם ור"ל הוא דהכא ש"מ ס"ל דהכל אחד כל שמברך או שכבר יצא ידי חובתו או שמביא עצמו לידי ברכה הכל הוי ברכה שאינה צריכה וזה שכתב רבינו שם כל המברך ברכה שא"צ סתמא ונמצא א"כ כבר כתב רבינו גם דברי ר"ל ולא פליגי וזו היא דעת מהרשד"ם בתשובה א' מחלק או"ח בדעת רבינו והוא קיצר בלשונו וכן נ"ל בפירוש דבריו ובזה ניצל ממה שהשיג עליו מורינו ורבינו הגדול שלמה הלוי ז"ל בתשובה הביאה מהר"א אלפ'אנדארי ז"ל בס' מרכבת המשנה פי"ב מהל' תפילה יעו"ש דרבינו לא ס"ל טעמא דברכה שא"צ ומ"ש בהל' ברכות הוא סוג אחר יעו"ש.

גם מ"ש עליו דאם איתא דס"ל לרבינו טעמא דברכה שא"צ א"כ אפי' בס"ת אחד לא יוכל לקרות שני פעמים ורבינו פי"ב מהל' תפילה לא כתב אלא אדם אחד בשני ס"ת משום פגמו של ראשון וכו' יעו"ש י"ל דאה"נ דגם בס"ת אחד אסור לאדם אחד לקרות שני פעמים אלא דלדידן בזמננו זה אין אדם שיקרא שני פעמים בס"ת אלא שבירך ברכה אחרונה ושוב נמלך ורצה לקרוא פעם שניה ובזה ליכא ברכה שא"צ דפנים חדשות באו לכאן דרוצה לקרוא פעם שניה משא"כ בכהן גדול דאם קורא בס"ת אחר ובעשור לחדש דקורא בו בלא ברכה אחרונה מהקריאה ראשונה ודעתו עדיין לקרוא ובעשור כשיברך ראשונה א"כ כשמברך בספר שני מכח שהוא ס"ת אחר הוי ברכה שא"צ ולכך היה קורא בעל פה כדי שלא לברך ולא כן בשתי תורות בין בענין אחד בין בשני עניינים איכא פגמו של ראשון.

גם אין מקום למה שהכריח ז"ל דמדש"ס שקיל וטרי לפרושי טעמא דפגמו של ראשון ואם איתא דחיישינן גם לברכה דא"צ מאי מקשה בש"ס ומי חיישינן לפגמו של ראשון

מאחר דבלא"ה איכא טעמא דברכה שא"צ ואין לומר דמקשה לרב הונא דא"כ הו"ל למימר הניחא לר"ל וכו' יעו"ש, ולא ידעתי את שיחו דהא בפירוש קאמר ומי חיישינן לפגמא והוא פשוט דהכי קאמר דאיך קאמר טעמא דפגמו של ראשון והא הכא דקורין בשלש תורות ולא חיישינן לפגמו של ראשון דאה"נ דלטעם דברכה שא"צ לא קשה דשאני הכא דהוי ג' גברי משא"כ למ"ד משום פגמו דאיכא פגם גם הכא בשלש תורות וחדית דליכא משום פגם כיון דהוי ג' גברי ותצא דינא דאיכא משום פגמו של ראשון בשתי תורות משא"כ בס"ת אחד אלא דבס"ת אחד בנדון כהן גדול איכא טעמא אחרינא משום ברכה שא"צ מה שאינו שייך בזמננו ומשו"ה לא פסקו רבינו ונמצא א"כ דכל שיכול לפטור עצמו בלא ברכה אחרת איכא לתא דברכה שא"צ וכמ"ש ריש לקיש.

גם מהאמור בסמוך בדעת רבינו אין מקום למה שהכריח הרב הנזכר בדעת הרא"ש דס"ל דשינויא דר"ל משום ברכה שא"צ לאו הלכה מדלא הביאה בפ' הקורא עומד, דמה דלא הביאה שם משום דלא נפק"מ לדידן לענין ס"ת כלל כמ"ש בסמוך משא"כ מתירוצא דרב הונא דנפק"מ לדינא מספר אחד לשני ספרים לדידן ולמה שנלמד משינויא דר"ל לבעלמא משום ברכה שא"צ כבר כתבה שם ביומא.

ומה שהכריח ג"כ מדהרא"ש בשבת דף קי"ח השמיט דברי ר"י שסייע עצמו משינויא דר"ל ש"מ דלא ס"ל, אינו הכרח חדא דיש לדחות דקיצר בראיות וכבר כתב שינויא דר"ל שם ביומא בדוכתא, ועוד דמשם אין ללמוד אלא דלא יפסיק בינתים באכילתו אבל שלא יהו שתי הסעודות בשחרית ובהפסק גדול בינתים זה אינו נלמד משינויא דר"ל ולכן הביא הראיה אחת של תוס' ללמוד ממנה אפי' להפסק גדול בינתים וכ"ש בהפסק מעט ולא הוצרך להביא הראיה דר"י דאין ללמוד ממנה אלא להפסק בינתים.

ומה שנסתייע מדברי הרא"ש בתשובה בענין סעודה שלישית לא הבנתיו דהא כתב בסוף דבריו וכשהוא מפסיק בסעודתו ומברך ברכת המוציא אין כאן משום מרבה בברכות שלא לצורך כיון שהוא מפסיק לכבוד שבת וכו' הרי דאי לאו משום כבוד שבת היה אסור משום ברכה שא"צ ונמצא דס"ל ההיא שינויא דר"ל וס"ל ז"ל דמשום כבוד שבת שגדול כבודו לא חשיב ברכה שאינה צריכה כי צריכה היא לכבוד השבת.

והשתא דאתאן להכי תשובה מוצאת למה שלא הביא הרא"ש הא דר"י לפי שהוא חולק וס"ל דאף דשינויא דר"ל אמת מ"מ כאן דאיכא כבוד שבת לא חשיב שא"צ ולא הביא בפסקיו אלא שזמן סעודה שלישית מן המנחה ולמעלה אבל כשנמשך סעודתו עד הערב וצריך להפסיק אין קפידא משום ברכה שא"צ דצריכה היא משום כבוד שבת והוי חולק אר"י. נמצינו למדים שדעתו דכל דמברך משום כבוד שבת לא הוי ברכה שא"צ משא"כ

בשאינו מברך אזל כבוד שבת וזה אינו דומה לנדונות אחרים שכתב מהרש"ל שרצה לענות אמן או להפטיר ודו"ק.

ומה שחילק בין בירך בעצמו ליוצא ידי חובתו בברכת חבירו דבר זה תלוי באומד הדעת ודעתו ז"ל הוא האדם הגדול מהרשד"ם ז"ל שאין לחלק ובשאר הראיות שהביא גם מה שהאריך וכתב שאין ראוי לעשות כן מ"מ חייב לברך וכו' אחרי נשיקת ידיו ורגליו לא כתב מהרשד"ם שאינו חייב לברך כי ודאי חייב וחייב אלא דעבד איסורא שהביא על עצמו חיובא לברך במקום שהיה יכול ליפטר בברכת חבירו דומיא דכהן גדול דהיה קורא על פה שלא להתחייב בברכה ואמר ר"ל משום ברכה שא"צ נמצא דאף דחייב לברך מיקריא ברכה שא"צ. אלא דמ"ש רבינו אין עונין אחריו אמן לאו בסוג זה קאי אף דכלול בתוכו, אלא היכא דיצא ידי חובתו ממש. ומ"ש בסוף הל' ברכות ולעולם יזהר אדם בברכה שא"צ רומז ביותר נדון דידן שלא יביא עצמו לברכה שא"צ.

עוד ראיתי לו ז"ל כתב דאי לא דמיסתפי היה אומר דשלשה סוגי ברכה שא"צ הוו והשלישי הוא מי שיכול לפטור בשמיעה וקאמר רבינו דאדרבא מצוה בו יותר משלוחו ולא יכוין לצאת בשמיעה מאחר אלא יברך הוא בעצמו ודייק לה ממ"ש רבינו וירבה בברכות הצריכות יעו"ש.

ולענ"ד משום דקדוק קל כזה אינו סובל פירוש זה דתידוק מרישא איפכא דכתב וכן כל דבר שיסתפק לך אי טעון ברכה או לא עושין אותה בלא ברכה וכו' וזו היא הסוג השני שכתב הרב הנזכר וא"כ מ"ש רבינו עוד ולעולם יזהר אדם בברכה שא"צ וכו' ולדעתו זה מה הכונה בדבריו אלה אי דקא מספקא לאדם אי יברך או לא היינו הסוג השני וכבר כתבו ריש מילין ואי הסוג השלישי א"א דלדעת הרב לדעת רבינו אדרבה מצוה רמיא עליו לברך דמצוה בו יותר משלוחו וז"ש רבינו וירבה בברכות אלא ודאי דמ"ש רבינו ולעולם יזהר אדם בברכה שא"צ היינו הסוג השלישי דיכול להפטר עצמו בשמיעת חבירו וכדר"ל דסוגיית יומא ומ"ש וירבה בברכות אינו מדוקדק כ"כ ואפשר ליישבו דאם אדם נמלך והסיח דעתו מלאכול עוד וחזר בו לא ימנע אדם מלברך בחושבו דאיכא ברכה לבטלה אלא ירבה בברכות כיון דפנים חדשות באו לכאן, איך שיהיה כך היא חובתנו להליץ טוב בעד אדם גדול שדעתו רחבה.